

Miksi se on noin musta?

Pauli Assinen

Se on musta, lienee useimmilla ensimmäinen huomio Helsingin yliopiston kirjaston etusivusta. Palautetta tästä on tullut sekä asiakkailta että kirjaston sisältä. Verkkosivujen uudistushankkeen haasteena oli organisaatiouudistuksen ja Kaisa-talon rakentamisen rinnalla yhdistää eri alojen ja yksikköjen tietosäällöt koordinoituksi ja helposti haettavaksi kokonaisuudeksi. Kehittämistä jatketaan edelleen asiakkaita kuunnellen ja ohjausryhmän johdolla.

Mustan taustan keskellä ovat Helsingin yliopiston kirjaston verkkosivu-uudistuksen keskeiset tulokset. Aineistohaku kirjaston tarjoamiin aineistoihin, kirjastojärjestelmään (Helka, helka.linneanet.fi), digitaaliseen arkistoon (Helda, <http://www.helsinki.fi/openaccess/helda/>) ja lissensioituihin e-aineistoihin (Nelli, www.nelliportaali.fi), kirjaston koulutukset, toimipisteiden aukioajat ja uutiset. Omat alasivunsa ovat aineistohaulle, tiedonlähteiden selaamiselle, kir-

jastossa asioinnille, asiakkaille tarjottaville palveluille ja yhteystiedoille.

Organisaatiouudistus perustana

Helsingin yliopiston kirjasto aloitti toimintansa vuonna 2010. Edeltäneistä organisaatioista perityneet verkkosivut olivat epäyhtenäiset ja osin senkavat. Ylläpidossa oli sekä teknisiä ongelmia että päällekkäistä työtä samojen asioiden käsittelyssä eri yksiköissä ja eri sivuilla. Erityisesti uudistus-

The screenshot shows the homepage of the Helsingin yliopiston kirjasto (University of Helsinki Library). The page features a dark theme with white text. At the top, there is a navigation menu with options like 'Etusivu', 'Pääsivu', 'Tietoa', 'Yhteystiedot', 'Yhteistyö', 'Yhteistyö', and 'Yhteistyö'. Below the navigation, there is a search bar and a 'Haku' button. The main content area includes a search bar with the text 'AINEISTOHAKU' and 'Hae on tiedonlähteistä'. Below the search bar, there are several promotional banners: 'AUKIOLOAJAT TÄNÄÄN' (Opening hours today), 'TIESITKÖ ETTÄ LEHDISTÄMME 80% SIJAITSEE VERKOSSA?' (Did you know that 80% of our journals are online?), and 'UUSI E-thesis' (New E-thesis) with the text 'E-thesis-palvelu on uudistunut!' (E-thesis service has been updated!). The page also includes social media icons and a footer with the website's URL and contact information.

tarvetta oli keskustakampuksella, jossa valmistaututtiin muuttoon kymmenes-tä toimipisteestä Kaisa-taloon. Vanhojen sivujen pohjalta asiakasviestinnän muokkaaminen uutta tilannetta vastaavaksi ei tuntunut järkevältä.

Tältä pohjalta käynnistettiin keväällä 2011 kirjaston julkisten verkkosivujen uudistus-projekti. Tavoitteena oli suunnitella ja toteuttaa nykyisen verkkosivuston tilalle Helsingin yliopiston kirjaston asiakasta, verkkopalvelun loppukäyttäjää, mahdollisimman hyvin palveleva verkkopalvelukokonaisuus.

Aikataulullisesti tavoitteeksi tuli julkistaa uudet verkkosivut beta-versiona ennen Kaisa-talon avajaisia 3.9.2012. Elokuun lopussa verkkosivut avattiin ja tiukassa aikataulussa toteutetut sivut uusine toiminnallisuuksineen. Oli pienen juhlan aika.

Sisältötyön koordinointi

Kun kysymyksessä on Suomen suurin tieteelli-

nen kirjasto, jolla on neljä moninaisia tieteenaloja edustavaa kampuskirjastoa, voi kuvitella että sisällöntuotanto on osaksi hyvinkin haasteellista.

Helsingin yliopiston kirjasto

Vuosittain (2012)

- 1 564 000 miljoonaa kävijää
- 460 700 painetun aineiston lainausta
- 2 010 260 lainan uusintaa
- 40 600 aktiivista lainaajaa
- 11000 uutta asiakasta
- 1,7 miljoonaa verkkokäyttöä

Kokoelmat

- 73,5 hyllykilometriä painettuja kirjoja ja lehtiä
- 26500 lisenssoitua elektronista lehteä
- 339000 e-kirjaa

Verkkosivuston kehittämisen haasteeksi tuli erityisalojen ja yksikköjen huomiointi. Samalla oli pyrittävä välttämään rönsyilyä tai turhaa tiedon toistamista.

Yliopistomme on laaja ja sen tieteenaloilla tapahtuu. Kaikki sisällöt päätettiin myös kääntää ruotsiksi ja englanniksi, mikä työllisti muutama kieliosajaan kirjastossamme. Kirjasto käyttää myös yliopiston kielipalvelujen apua suuremmissa käänöksissä.

Työnjaon koordinointi

Jokaisella kampuksella on oma viestintätiiminsä, jonka tehtävä on pitää oman kampuskirjaston tiedot ajan tasalla, tiedottaa siitä paikallisesti asiakkaille ja pitää muut kampukset ja keskitety viestintä ajan tasalla. Verkkosivujen osalta ohjaksia käsissään pitää webmaster. Hän koordinoi ja ohjeistaa päivityskysymyksissä ja pitää huolen että uusien sisältöjen ilme noudattavat päätettyä visuaalista linjaa.

Oli aiheellista nostaa Facebook näkyväksi sivuillemme, onhan se on yksi tärkeimmistä tämänhetken viestintätyökaluista. FB-päivityksien linjana on rennompia ja mutkattomampi ote. Helsingin yliopiston kirjastoa koskevat blogi-

uutiset halumme pitää asiallisina sekä selkeinä, mutta sosiaalinen media antaa meille mahdollisuuden myös hieman keveämpään viestinnälliseen otteeseen.

Koska kirjaston viestintäväki on hyvin työllistettyä ja kiireistä, suunnitelmissa oli lanseerata erilaisia avustavia rooleja tukemaan sivujen sisällöntuotannossa. Kielenhuoltajat, uutisnenät, visualisoijat ja hakutoiminnallisuuden kehittäjät vinkkaavat tapahtumista, uutisista, uusista tuulista ja muusta mielenkiintoisesta sisällöstä, jota sivuilla voisi olla. Näin henkilökuntaa sitoutettiin sivuston toimintaan erilaisten roolien muodossa.

Aineistohaku kirjaston tarjoamiin aineistoihin

Kirjaston tarjoamat aineistot ovat olleet löydettävissä kirjastojärjestelmästä (Helka), digitaalisesta arkistosta (Helda) ja e-aineistoja tarjoavasta Nelli-portaalista. Aineistojen löydettävyyden parantamiseksi verkkosivustouudistuksen yhtenä päätavoitteena oli toteuttaa haku, jonka kautta löytyisivät kaikkien edellä mainittujen lähteiden aineistot.

Asiakaspalautteissa varsinkin Nellin käytettävyyttä arvosteltiin. Aineistohaussa yhtenä vaihtoehtona oli hyödyntää KDK-asiakasliittymäprojektin tuloksia. Asetetun aikataulun puitteissa tämän ei kuitenkaan ollut mahdollista. Loppukeväästä 2012 päädyttiin kokeilemaan omaa indeksää, hakumootoria ja hakutulosten esittämistä uusilla verkkosivuilla.

Onnistuneen testin perusteella arvioitiin, että olisi mahdollista toteuttaa hakutoiminnallisuuden ensimmäinen versio elokuun loppuun mennessä. Indeksien luomisessa teknisen toteutuksen lisäksi tehtiin haussa käytettävien tietojen määrittely. Indeksointi ja hakutulosten käsittely paljastivat puutteita lähtöaineistoissa. Näiden korjaaminen oli välttämätöntä, jotta haut löytäisivät oikeat tiedot ja hakutulokset olisivat siistejä.

Miksi se on musta?

Kun uudistus käynnistettiin, tarkoituksena oli

hyödyntää Helsingin yliopiston intranetin, Flaman, ja yliopiston julkisten sivujen uudistuksessa tehtävää visuaalisen ilmeen suunnittelutyötä ja sisällönhallinnan työkaluja. Kirjaston sivujen uudistaminen eteni kuitenkin nopeammin kuin yliopiston projektit. Jouduimme tilanteeseen, jossa sivujen tuottamisessa käytettävä järjestelmä oli valittava itse.

Sisällön tuotanto on kirjastossamme hajautettu, joten sisällöntuottajia on useita. Siksi oli tärkeää, että valittava järjestelmä on helppokäyttöinen ja selkeä käyttää niillekin, jotka eivät tee sisällöntuotantoa päätehtävänänsä. Markkinakartoituksen jälkeen valitsimme sisällönhallinnan välineeksi avoimen lähdekoodin Concrete5-ohjelmiston.

Visuaalisen ilmeen osalta tilanne oli vähän parempi. Yliopiston viestintä oli yhdessä mainostojen kanssa suunnitellut ja luonnostellut uuden visuaalisen ilmeen mukaisia verkkosivupohjia, niitä mustia. Käyttäjryhmätesteissä ne olivat saaneet positiivisen vastaanoton.

Kehitystyö oli kuitenkin vielä kesken siinä vaiheessa, kun teimme päätöksen sivujen ulkonäöstä. Saimme viestinnältä kuvat sivupohjista, ilman tyylietodostoja tai tarkempia ohjeita visuaalisten elementtien käytöstä. Kuvien perusteella toteutettiin ensimmäinen versio sivustosta. Ulkoasun suunnittelua onkin jatkettu yhteistyössä yliopiston viestinnän kanssa.

Runsaasti palautetta

Elokuussa 2012 avattu haku aiheutti aluksi innostuksen lisäksi hämmennystä. Hakutulokset eivät näyttäneet samalta kuin aiemmin eri järjestelmissä tehtyjen hakujen tulokset. Uuteen tottuminen vie aikansa. Hakujen kehittäminen on tulevaisuudessakin osa verkkosivujen jatkuvaa kehittämistä, tavoitteena aineistojen tarjoaminen asiakkaiden tarpeita vastaavasti.

Heti uusien sivujen lanseeramisesta lähtien olemme kannustaneet asiakkaitamme ja kirjaston ja yliopiston henkilökuntaa antamaan palautetta. Palautetta on myös saatu runsaasti. Ensimmä-

Kuva: Pauli Assinen

mäisten viikkojen palaute oli lähinnä shokkireaktiota mustaan ilmeeseen, omien tottumuksien tärkeydestä kertomiseen ja koko uuden konseptin tuomitsemiseen.

Asialliset ja aiheelliset palautteet olemme ottaneet heti huomioon, tehneet lennosta muutoksia ja vastanneet henkilökohtaisesti palautteen antajalle. Kehitysideat, huomiot ja muut vinkit otetaan edelleenkin mielellään vastaan. Asiakkaiden näkökulma on kullanarvoinen uusia verkkopalveluita kehitettäessä.

Kehitystyö jatkuu

Verkkosivuston kehittämistyö jatkuu edelleen. Jatkossa on tarkoitus hyödyntää entistä enemmän asiakaspalautetta palvelujen arviointiin. Ensi syksynä suunnitelmissa on tehdä etusivulle pieni kasvojen kohotus, jonka tarkoitus on selkeyttää etusivun elementtejä helpommin hahmotettavammaksi. Musta väri kyllä säilyy, mutta ajatus on tuoda sivulle lisää graafisia palikoita, jotka elävöittäisivät kokonaisuutta ja keventäisivät luettavuutta.

Elementtien asettelussa ja sisällöissä olemme ottaneet huomioon asiakkaiden toiveita. Mieleensä ovat myös edelleen ydinkysymykset: Mikä on olennaisinta? Mikä on kirjastomme tarina? Mitkä ovat tärkeimmät palvelumme?

Verkkopalvelujen kehittämistä varten on pe-

rustettu ohjausryhmä, jonka linjaa kehittämistä kirjaston tavoitteiden mukaisesti. Ylläpitoon ja kehittämiseen liittyviä rooleja sisällön ideointiin, uutisten keräämiseen, kielenhuoltoon ja visuaalisen ilmeen suunnitteluun rakennetaan eri yksiköissä toimivien henkilöiden toimenkuviin sopiviksi.

Verkkosivujen kehittäminen ja ylläpito on kuin loputon suo. Välillä uuvuttavaa rämpimistä, matka sujuu hitaammin kuin toivoisi, tulee viivästyksiä, vaelluskumppanit vaihtuvat ja opetellaan yhdessä etenemistä uusien ihmisten kanssa. Kun perille pitäisi päästä ajoissa, niin koko suota ei ehditä kiertämään, jotain jää aina näkemättä, tekemättä ja kokematta. Toisaalta taival tuo iloa ja elämyksiä uusista asioista ja näkymistä, yhdessä tekemisen ja onnistumisen hetkiä, joista voi nauttia vaikka kohdalle osuvalla marjapaikalla. 📖

Tietoa kirjoittajista

*Pauli Assinen, tietojärjestelmäpäällikkö
Kirjastopalvelujen koordinointiyksikkö
Helsingin yliopiston kirjasto
Email. Pauli.assinen@helsinki.fi*

*Helena Hiltunen, verkkotoimittaja
Helsingin yliopiston kirjasto
Email. Helena.hiltunen@helsinki.fi*